

*Jan Berger**

**PROFESSOR WITOLD ZAŁĘSKI
(1836–1908)**

Witold Załęski was born in Warsaw in 1836. He attended secondary school in Vilnius and continued his education in the fields of diplomacy and law at the University of Dorpad. In 1856 he was awarded a silver medal for his academic dissertation entitled “Die volkerrechtliche Bedeutung der Kongresie”, and in 1866 he obtained the master’s degree in diplomatic sciences.

After his studies he returned to Warsaw where he worked until 1873 as a secondary school teacher and taught history and geography. Later on, he had classes in statistics at the Kronenberg School of Commerce working at the same time as associate professor at the Main School in Warsaw. He gave lectures in statistics and economics and continued his academic career until 1869 when the institution was transformed into Russian Tsarist University.

In 1876 Załęski was appointed the head of the Statistical Section of the Warsaw Municipal Council which had been set up in 1864. At that time he was the only Polish scientist working on the territory under the Russian rule, who had such a profound knowledge of the theory and practice of statistical research.

When he became the head of the Statistical Section, which he ran successfully for a period of 32 years i.e. until his death, he managed to reorganize it and transform it into a really modern statistical office. Since 1881 he gradually extended the range of topics discussed in the periodical entitled “Statistical Bulletin”, and in annual statistical reports which provided information on the city’s social and economic situation. It was on his initiative that the Statistical Section started to expand information on death statistics.

Witold Załęski not only continued his work in the Statistical Section but he also embarked on numerous research and scientific tasks in the area of theory of statistics and economy of the Kingdom of Poland. The results of the research were published in scientific periodicals and scientific magazines for more general public mainly in: “*Ekonomista*”, “*Niwa*” and “*Biblioteka Warszawska*”.

They also appeared in encyclopedias e.g. “*Encyclopedia of Commerce*” and “*Encyclopedia of Agriculture*” or as separate publications in book form.

* Główny Urząd Statystyczny, Warsaw.

His studies on statistics and economy of Warsaw included, among others, the following works :

- Outline of comparative statistics of the city of Warsaw ; Part I Statistics of Buildings and Population, Warsaw 1872; Part II Statistics of Crafts and Factory Industry, Warsaw 1873,

- Crafts and factory industry of the city of Warsaw within twenty six- year period (1866–1891), “Przegląd Tygodniowy 1892,

- Finances of the city of Warsaw in comparison with other big cities, ”Eko- nomista”, 1901,

- Population movement of the city of Warsaw within twenty-year period (1882–1901), Warsaw 1902,

In the above mentioned works he used and analysed numerous statistics which were published by various publishing houses and while doing this he paid special attention to data collected in studies of the three Partitioning Countries. Also, he compiled and corrected a lot of source data in the form of tables, paying special attention to statistics of population.

Moreover, Witold Załęski initiated holding the census of the population of Warsaw in 1882. Not only did he provide the list of census items but he also put a lot of effort into its efficient organization. The findings were published in “Re- sults of one – day population census of the city of Warsaw in 1882”. The publi- cation contained data on population number by age, marital status, nationality, religion, education, housing and buildings. It was the first published in the 19-th century extensive presentation of the city’s condition made from the statistical perspective.

During the first General Population Census of the Russian Empire of 1897, which was simultaneously carried out in the Kingdom of Poland, Wilold Załęski became he Secretary of the Warsaw Census Committee and the person responsi- ble for its smooth-running organization. The results of the census related to the city of Warsaw were published in Volume LI of the work entitled “Pierwaja wsieobszczaja pierepis nasielenja Rosyjskoj Imperii 1897 goda”, Petersburg 1904.

Professor Załęski devoted some of his most important studies not only to Warsaw but also to the Kingdom of Poland. The following three publications can be mentioned:

- Comparative statistics of the Kingdom of Poland. Population and eco- nomic relations, Warsaw 1876,

- Kingdom of Poland. The statistical approach. Part I – Population, Agricul- ture, Mining and Finance, Part II – Statistics of Occupation and Industry, War- saw 1900–1901,

- On comparative statistics of the Kingdom of Poland. Population and Agri- culture, Warsaw 1908.

The studies provided a comprehensive description of the Kingdom of Poland not only from statistical but also from economic and historical perspective.

Załęski's profound analyses encompassed official (mainly Russian) numerical data, as well as other statistical and historical materials on the Kingdom of Poland published in the second half of the 19-th century and the beginning of the 20-th century. Simultaneously, he included in the studies a number of statistical tables which, to some extent, were a substitute of statistical yearbooks not published at that time.

Some minor works of professor Załęski are also devoted to the Kingdom of Poland. Let us mention the following three publications:

- Results of criminal statistics in the Kingdom of Poland, "Ateneum", 1876
- Value of agricultural production in the Kingdom of Poland, "Ekonomista", 1904
- Historical development of ancillary nature of pasture and woods in the Kingdom of Poland in relation to personal and material status of rural population (Warsaw 1869). It is worth mentioning that the latter study was not of statistical nature; it was rather a legal and historical dissertation.

The scientific output of Załęski encompasses some studies on organization of statistical research and theory of statistics. He discussed the organization of statistics in Europe in a sketch entitled "Organization of administrative statistics in European countries", Warsaw, 1869. Two other of his major works were devoted to the problems related to the theory of statistics. The first one, entitled "Some remarks on the theory of statistics" and published in Warsaw in 1868, contains the following statement: "... statistics is both a method and a science. As a method it means numerous observations made in order to obtain precise quantitative definitions – it reduces quantitative differences to qualitative differences..." and further on "...Statistics as a science is inductive science of perception which, with the use of the above method, explains certain phenomena..." The second dissertation entitled "An Outline of the Theory of Statistics". Part I – "General Rules and Historic Part", Warsaw, 1884, became one of the first Polish textbooks of statistics, He discussed there in detail not only some of the problems of theory of statistics and statistical research methods, but also such issues as history of administrative statistics in particular countries, and the full range of topics and resolutions of all the statistical congresses organized by International Institute of Statistics which were held in the 19-th century. Professor Załęski always took an active part in the work of the congresses.

The fundamental rules of functioning of economy and issues related to its organization were put forward by Załęski in several other studies. Let us mention a few of them: "The Principles of Economics (the Science of National Economy), Warsaw, 1889 and "On relation between economics and morality, law and statistics", "Ekonomista", 1867.

Witold Załęski died in 1908. Due to a wide range of his scientific and organizational activities he made a particularly valuable contribution into both the theory and practice of statistical research in the Kingdom of Poland in the second half of the 19-th century and the beginning of the 20-th century.

WITOLD ZAŁĘSKI.

—*—

KRÓLESTWO POLSKIE

POD WZGLĘDEM STATYSTYCZNYM.

CZEŚĆ I.

LUDNOŚĆ, ROLNICTWO, GÓRNICTWO I FINANSE.

—*—

Wydane z zapomogi Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowym imienia
Dra Józefa Mianowskiego.

~~~~~  
Cena rb. 1.  
~~~~~

WARSZAWA

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI JANA FISZERA.

Nowy - Świat Nr. 9.

1900.

Nowy - Świat

KILKA SŁÓW
○
TEORJI STATYSTYKI.

MAPIAŁ

Witold Załęski

Mag. n. dypl.

Docent Szkoły Głównej Warszawskiej.

WARSZAWA.

W drukarni Gazety Polskiej.

1868.

*Jan Berger***PROF. WITOLD ZAŁĘSKI STATYSTYK I EKONOMISTA**

Urodził się w 1836 r. w Warszawie. Szkołę średnią ukończył w Wilnie, a studia w zakresie nauk prawnych i dyplomatycznych na Uniwersytecie w Dorpacie uzyskując stopień magistra nauk dyplomatycznych. Po studiach w Dorpacie przybył do Warszawy, gdzie pracował w szkole średniej jako nauczyciel historii i geografii, wykładając te przedmioty do 1873 r. Jednocześnie był docentem statystyki i ekonomii w Szkole Głównej aż do czasu przekształcenia tej uczelni w 1869 r. w Cesarski Uniwersytet Warszawski. Od 1873 r. był profesorem statystyki w Szkole Handlowej w Warszawie. W 1876 r. objął kierownictwo Sekcji Statystycznej przy Magistracie m. Warszawy pozostając na tym stanowisku przez prawie 40 lat aż do śmierci. Sekcję tę zreorganizował i przekształcił z czasem w nowoczesne miejskie biuro statystyczne. Z jego inicjatywy przeprowadzono w Warszawie w 1882 r. jednodniowy spis ludności. W. Załęski opracował materiały tego spisu, a wyniki ogłosił w trzech tomach wydawnictwa pt. „Rezultaty spisu Jednodniowego ludności miasta Warszawy z 9 lutego 1882 r.”. Ponadto wydał też i inne prace dotyczące statystyki miasta Warszawy a mianowicie: „Rys statystyki porównawczej miasta Warszawy” /"Ekonomista" 1873/ i „Finanse miasta Warszawy porównawczo z finansami innych wielkich miast” /"Ekonomista" 1901/. Podczas pierwszego powszechnego spisu ludności Cesarstwa Rosyjskiego w 1897 r. W. Załęski był sekretarzem Miejskiej Komisji Spisowej w Warszawie kierując pracami organizacyjnymi i merytorycznymi przy przeprowadzaniu spisu. Charakterystyki Królestwa Polskiego pod względem statystycznym dotyczą trzy obszernie, a jednocześnie syntetyczne prace W. Załęskiego. W pierwszej z nich pt. „Statystyka porównawcza Królestwa Polskiego. Ludność i stosunki ekonomiczne”/1876/, dokonał oceny wartości publikowanych w tym okresie materiałów statystycznych odnoszących się do Królestwa Polskiego zamieszczając jednocześnie szereg źródłowych tabel statystycznych zastępujących poniekąd rocznik statystyczny, który wówczas dla Królestwa Polskiego Jeszcze nie był wydawany. Dwie następne prace to : „Królestwo Polskie pod względem statystycznym. Część I – Ludność, Rolnictwo, Górnictwo i Finanse, część II – Statystyka zajęć i przemysłu” wydana w Warszawie w latach 1900–1901 oraz praca „Z statystyki porównawczej Królestwa Polskiego. Ludność i rolnictwo” opublikowana w 1908 r. Te dwa ostatnie opracowania poddają wnikliwej analizie urzędowe materiały statystyczne, a m.in. opublikowane materiały spisu ludności Cesarstwa Rosyjskiego z 1897 r. oraz zamieszczają szereg tabel statystycznych. Powyższe trzy duże prace dające statystyczny obraz Królestwa Polskiego uzupełnia niewielkie opracowanie /22 strony/ pt. „Rezultaty statystyki kryminalnej w Królestwie Polskim” /"Atenaum" 1876/. Królestwu Polskiemu poświęcił też W. Załęski inną obszerną pracę pt. „Rozwój historyczny służebności pastwiskowych i leśnych w Królestwie Polskim w związku z położeniem osobistym i majątkowym ludności wiejskiej”, nie mającą już jednak charakteru analitycznego opracowania statystycznego, a cechy rozprawy prawnohistorycznej. Organizację statystyki w Europie omówił w szkicu pt. „Organizacja statystyki administracyjnej w państwach europejskich” /Warszawa 1869/. Zagadnieniom związanym z teorią statystyki W. Załęski poświęcił m.in. dwie większe prace : „Kilka słów o teorii statystyki” /Warszawa 1868/oraz „Teoria statystyki w zarysie. Część I – Zasady ogólne i część historyczna” /Warszawa 1884/. W tej drugiej rozprawie, będącej pierwszym polskim podręcznikiem statystyki matematycznej dość szczegółowo omawia także takie zagadnienia jak np: historię nauki statystyki, historię statystyki administracyjnej w poszczególnych państwach, tematykę obrad i ustalenia wszystkich Międzynarodowych Kongresów Statystycznych jakie odbyły się do końca lat 80-tych XIX wieku. IV kongresach tych brał osobiście czynny udział.

Zasady funkcjonowania gospodarki i zagadnienia związane z Jej organizacją szczegółowo przedstawił W. Załęski w kilku pracach. Wyróżnić tu można m.in.: „Zasady ekonomiki /Nauki gospodarstwa narodowego” /Warszawa 1889/, oraz „O stosunku ekonomiki do moralności, prawa i statystyki” /"Ekonomista" 1867/. Oprócz powyższych prac i rozpraw W. Załęski ogłosił kilka innych artykułów, recenzji, m.in., w „Ekonomiście”, „Encyklopedii Rolniczej” i „Niwie”.